MỐI QUAN HỆ GIỮA MỨC ĐỘ PHỤ THUỘC VÀO CHATGPT VÀ NĂNG LỰC TƯ DUY PHẢN BIỆN CỦA SINH VIÊN TRONG HỌC TẬP TIẾNG ANH

Đinh Lan Khánh
Trường Đại học Ngoại ngữ - Tin học TP. Hồ Chí Minh
Email: khanh.dl@huflit.edu.vn

***Tóm tắt**: ChatGPT hỗ trợ học tiếng Anh nhưng cũng đặt ra vấn đề về sự phụ thuộc và năng lực tư duy phản biện của sinh viên. Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu lý luận, phân tích và tổng hợp tài liệu khoa học nhằm nhận diện biểu hiện, yếu tố dẫn đến sự phụ thuộc vào ChatGPT và mối liên hệ với tư duy phản biện. Kết quả tổng quan cho thấy ChatGPT có thể hỗ trợ hình thành ý tưởng, đối chiếu quan điểm và đánh giá lập luận; tuy nhiên, việc giao phó quá mức các nhiệm vụ nhận thức cho công cụ này có thể hạn chế cơ hội rèn luyện tư duy độc lập. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất sử dụng ChatGPT có chọn lọc, kiểm chứng thông tin và duy trì tính tự chủ trong học tập tiếng Anh.*

***Từ khóa:** ChatGPT; học tập tiếng Anh; phụ thuộc vào ChatGPT; sinh viên đại học; tư duy phản biện.*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHATGPT RELIANCE AND CRITICAL THINKING SKILLS IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING AMONG UNIVERSITY STUDENTS

***Abstract:** ChatGPT offers valuable support for English language learning but also raises concerns about university students' reliance on the tool and their critical thinking skills. Using a theoretical research approach, this article reviews, analyzes, and synthesizes relevant scholarly literature to identify manifestations of ChatGPT reliance, factors contributing to its development, and its relationship with critical thinking. The review suggests that ChatGPT can support idea generation, comparison of different perspectives, and evaluation of arguments. However, excessive delegation of cognitive tasks to the tool may reduce opportunities for students to practice independent analysis, judgment, and reasoning. Accordingly, the article proposes a selective and responsible approach to ChatGPT use, emphasizing verification of AI-generated information and the preservation of learner autonomy throughout English language learning.*

***Keywords:** ChatGPT; ChatGPT reliance; critical thinking; English language learning; university students.*

Nhận bài: 25/09/2026 *Phản biện: 26/10/2026* *Duyệt đăng: 31/10/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo tạo sinh (GenAI), đặc biệt là ChatGPT, đang tạo ra những thay đổi đáng kể trong phương thức dạy và học tiếng Anh ở bậc đại học. Với khả năng hỗ trợ tra cứu thông tin, giải thích kiến thức, xây dựng nội dung và cung cấp phản hồi tức thời, ChatGPT mang đến nhiều cơ hội nâng cao hiệu quả học tập và phát triển năng lực ngôn ngữ của sinh viên. Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích đó, việc sử dụng ChatGPT thiếu kiểm soát cũng đặt ra những lo ngại về sự phụ thuộc vào công nghệ, nhất là khi người học có xu hướng tiếp nhận thông tin và sử dụng sản phẩm do AI tạo ra mà thiếu quá trình phân tích, đánh giá độc lập. Zhai và cộng sự (2024) chỉ ra rằng sự phụ thuộc quá mức vào các hệ thống AI đối thoại có thể tiềm ẩn những rủi ro đối với tư duy phản biện, tư duy phân tích và năng lực ra quyết định của người học. Trong học tập tiếng Anh, vấn đề này càng đáng quan tâm bởi tư duy phản biện không chỉ hỗ trợ quá trình tiếp nhận và xử lý thông tin mà còn góp phần phát triển khả năng lập luận, diễn đạt và bảo vệ quan điểm bằng ngôn ngữ đích. Vì vậy, việc làm rõ mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện có ý nghĩa quan trọng cả về lý luận và thực tiễn giáo dục. Trên cơ sở tổng quan và phân tích các nghiên cứu liên quan, bài viết tập trung làm rõ những biểu hiện, yếu tố dẫn đến sự phụ thuộc vào ChatGPT, phân tích mối quan hệ giữa sự phụ thuộc này với năng lực tư duy phản biện, từ đó đề xuất một số định hướng sử dụng ChatGPT nhằm phát triển tư duy phản biện và nâng cao tính tự chủ trong học tập tiếng Anh của sinh viên.

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu lý luận trên cơ sở tổng quan, phân tích và tổng hợp các tài liệu khoa học liên quan đến việc sử dụng ChatGPT, sự phụ thuộc vào trí tuệ nhân tạo và năng lực tư duy phản biện trong học tập tiếng Anh của sinh viên. Các nghiên cứu được xem xét, đối chiếu nhằm làm rõ cơ sở lý luận, nhận diện những biểu hiện và yếu tố dẫn đến sự phụ thuộc vào ChatGPT, đồng thời phân tích mối quan hệ giữa sự phụ thuộc này với năng lực tư duy phản biện. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số định hướng

sử dụng ChatGPT nhằm phát triển tư duy phản biện và nâng cao tính tự chủ trong học tập tiếng Anh của sinh viên.

III. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Cơ sở lý luận về sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện trong học tập tiếng Anh

Sự phát triển ngày càng mạnh mẽ của khoa học và công nghệ trên thế giới, đặc biệt là sự xuất hiện của ChatGPT, đã mở rộng khả năng ứng dụng công nghệ trong giáo dục ngoại ngữ, cho phép người học tiếp cận những hình thức hỗ trợ đa dạng như giải thích kiến thức, thực hành ngôn ngữ, xây dựng ý tưởng và tiếp nhận phản hồi tức thời. Kohnke và cộng sự (2023) nhấn mạnh tiềm năng của ChatGPT trong việc hỗ trợ hoạt động dạy và học ngôn ngữ, đồng thời lưu ý sự cần thiết của năng lực số để khai thác công cụ này một cách hiệu quả và có trách nhiệm. Tuy nhiên, việc sử dụng ChatGPT thường xuyên không đồng nghĩa với sự phụ thuộc. Dưới góc độ nhận thức, Risko và Gilbert (2016) đề cập đến hiện tượng chuyển giao gánh nặng nhận thức (cognitive offloading), trong đó cá nhân sử dụng các phương tiện bên ngoài nhằm giảm yêu cầu xử lý thông tin bằng nguồn lực nhận thức của bản thân. Trên cơ sở đó, sự phụ thuộc vào ChatGPT trong học tập tiếng Anh có thể được hiểu là tình trạng người học ngày càng dựa vào công cụ này để thực hiện các nhiệm vụ ngôn ngữ và nhận thức, đặc biệt khi những đề xuất hoặc sản phẩm do AI tạo ra dần thay thế hoạt động suy nghĩ, đánh giá và ra quyết định độc lập. Du và Yuan (2026) cho rằng vấn đề cốt lõi của sự phụ thuộc vào AI không nằm ở tần suất sử dụng mà ở mức độ công nghệ hỗ trợ hay thay thế vai trò chủ động của người học trong quá trình kiến tạo và đánh giá tri thức.

Tư duy phản biện (critical thinking) được xem là một năng lực nhận thức bậc cao, giữ vai trò quan trọng trong quá trình tiếp nhận, phân tích, đánh giá thông tin và hình thành những nhận định có cơ sở. Theo Dwyer và cộng sự (2014), tư duy phản biện là một quá trình siêu nhận thức, trong đó cá nhân vận dụng sự phán đoán có chủ đích và mang tính suy ngẫm nhằm đưa ra những kết luận hợp lý khi xem xét lập luận hoặc giải quyết vấn đề. Theo cách tiếp cận này, tư duy phản biện không đơn thuần là khả năng nhận diện sai sót hay phản bác một quan điểm, mà còn bao hàm năng lực phân tích bằng chứng, xem xét những cách lý giải khác nhau, xây dựng lập luận và tự điều chỉnh nhận thức. Trong học tập tiếng Anh, năng lực này được thể hiện thông qua khả năng hiểu và đánh giá nội dung văn bản, nhận diện quan điểm của tác giả, đối chiếu thông tin từ nhiều nguồn, phát triển lập luận trong hoạt động viết và đưa ra ý kiến có căn cứ khi giao tiếp hoặc thảo luận. Nghiên cứu của Hu và Saleem (2023) cho thấy tư duy phản biện có mối liên hệ với năng lực viết lập luận bằng tiếng Anh, qua đó củng cố quan điểm rằng việc phát triển năng lực ngôn ngữ cần gắn với các hoạt động tư duy và lập luận, thay vì chỉ tập trung vào độ chính xác ngữ pháp hoặc khả năng sử dụng từ vựng.

Từ góc độ lý luận, mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện có thể được xem xét thông qua sự tương tác giữa hỗ trợ công nghệ, chuyển giao gánh nặng nhận thức và tính chủ động của người học. Việc sử dụng ChatGPT có thể giúp giảm tải những nhiệm vụ mang tính kỹ thuật, tạo điều kiện để sinh viên tập trung nguồn lực nhận thức vào các hoạt động học tập phức tạp hơn. Tuy nhiên, khi người học chuyển giao cả những nhiệm vụ đòi hỏi phân tích, lập luận và đánh giá cho AI, quá trình hình thành và rèn luyện tư duy độc lập có nguy cơ bị hạn chế. Tổng quan hệ thống của Zhai và cộng sự (2024) chỉ ra rằng sự phụ thuộc quá mức vào các hệ thống AI đối thoại có thể gắn với những bất lợi đối với năng lực tư duy phản biện, tư duy phân tích và ra quyết định của người học. Dẫu vậy, không nên đồng nhất mọi hình thức dựa vào AI với sự suy giảm năng lực nhận thức, bởi hiệu quả giáo dục còn phụ thuộc vào cách thức người học tương tác, kiểm chứng và sử dụng thông tin do công nghệ cung cấp. Du và Yuan (2026) nhấn mạnh sự cần thiết phải phân biệt giữa việc dựa vào AI theo hướng hỗ trợ học tập và sự phụ thuộc làm suy giảm khả năng tự đánh giá, lý giải và chịu trách nhiệm đối với tri thức. Như vậy, sự phụ thuộc vào ChatGPT cần được tiếp cận như một hiện tượng đa chiều, trong đó mức độ duy trì quyền tự chủ nhận thức của sinh viên là yếu tố quan trọng để xem xét mối liên hệ với năng lực tư duy phản biện trong học tập tiếng Anh.

3.2. Biểu hiện và những yếu tố dẫn đến sự phụ thuộc vào ChatGPT trong học tập tiếng Anh của sinh viên

Trong học tập tiếng Anh, sự phụ thuộc vào ChatGPT có thể biểu hiện ở việc sinh viên ngày càng dựa vào công cụ này để giải quyết các nhiệm vụ ngôn ngữ, từ tra cứu từ vựng, giải thích ngữ

pháp đến xây dựng ý tưởng, viết luận và đánh giá sản phẩm học tập. Tuy nhiên, mức độ phụ thuộc không được xác định đơn thuần bằng tần suất sử dụng, mà chủ yếu thể hiện qua vai trò của ChatGPT trong quá trình hoàn thành nhiệm vụ và khả năng tự chủ của người học. Nghiên cứu của Stojanov và cộng sự (2024) trên 490 sinh viên đại học đã xác định năm nhóm sử dụng ChatGPT với mức độ phụ thuộc khác nhau, trong đó đáng chú ý là nhóm chủ yếu tìm kiếm kiến thức và nhóm giao phó việc thực hiện bài tập cho công cụ. Kết quả này cho thấy sự phụ thuộc mang tính đa dạng, gắn với mục đích và cách thức sinh viên sử dụng AI, thay vì chỉ phản ánh mức độ tiếp cận công nghệ. Trên cơ sở tổng hợp lý luận, các biểu hiện đáng chú ý trong học tập tiếng Anh được hệ thống hóa tại Bảng 1.

Bảng 1. Một số biểu hiện của sự phụ thuộc vào ChatGPT trong học tập tiếng Anh

Biểu hiện	Dấu hiệu nhận diện
Phụ thuộc về kiến thức	Dựa chủ yếu vào ChatGPT để giải thích từ vựng, ngữ pháp và nội dung văn bản, ít đối chiếu với nguồn học liệu khác.
Phụ thuộc trong thực hiện nhiệm vụ	Giao cho ChatGPT viết, dịch, tóm tắt hoặc xây dựng phần lớn nội dung bài tập thay vì tự thực hiện.
Phụ thuộc trong đánh giá	Chấp nhận các câu trả lời, nhận xét và đề xuất chỉnh sửa của ChatGPT mà thiếu sự kiểm chứng độc lập.
Phụ thuộc trong điều chỉnh học tập	Khó chủ động xây dựng ý tưởng, lựa chọn cách diễn đạt hoặc hoàn thiện nhiệm vụ khi không có sự hỗ trợ của ChatGPT.

Nguồn: Tác giả tổng hợp và hệ thống hóa trên cơ sở Stojanov và cộng sự (2024) và Zhai và cộng sự (2024).

Sự phụ thuộc vào ChatGPT có thể được lý giải từ sự tương tác giữa đặc điểm công nghệ, yếu tố cá nhân và môi trường học tập. Trước hết, khả năng cung cấp phản hồi tức thời, tạo lập nội dung linh hoạt và hỗ trợ cá nhân hóa khiến ChatGPT trở thành công cụ thuận tiện trong quá trình học ngoại ngữ. Nghiên cứu của Moradi (2025) đối với sinh viên học tiếng Anh như một ngoại ngữ cho thấy thói quen sử dụng, kỳ vọng về hiệu quả và ảnh hưởng xã hội có liên quan đến việc chấp nhận và sử dụng ChatGPT. Bên cạnh đó, những hạn chế về năng lực ngôn ngữ, áp lực hoàn thành nhiệm vụ, tâm lý e ngại mắc lỗi và xu hướng ưu tiên kết quả nhanh chóng có thể khiến sinh viên tăng cường dựa vào sự hỗ trợ của AI. Ở cấp độ môi trường giáo dục, việc thiếu định hướng sử dụng công nghệ, yêu cầu học tập chưa chú trọng quá trình tư duy và năng lực kiểm chứng thông tin còn hạn chế cũng có thể làm gia tăng nguy cơ phụ thuộc. Tuy nhiên, cần phân biệt các yếu tố thúc đẩy sử dụng ChatGPT với những yếu tố thực sự dẫn đến sự phụ thuộc, bởi việc chấp nhận công nghệ không tất yếu đồng nghĩa với sự suy giảm tính tự chủ trong học tập.

Như vậy, sự phụ thuộc vào ChatGPT không chỉ thể hiện qua hành vi sử dụng mà còn liên quan đến mức độ chuyển giao trách nhiệm nhận thức từ người học sang công nghệ. Tổng quan hệ thống của Zhai và cộng sự (2024) cảnh báo rằng việc dựa dẫm quá mức vào các hệ thống AI đối thoại có thể đi kèm những rủi ro đối với khả năng phân tích, đánh giá và ra quyết định. Trong học tập tiếng Anh, vấn đề cốt lõi vì thế không nằm ở việc sinh viên có sử dụng ChatGPT hay không, mà ở chỗ công cụ này được khai thác để hỗ trợ quá trình kiến tạo tri thức hay dần thay thế những hoạt động nhận thức cần thiết của người học.

3.3. Mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện của sinh viên trong học tập tiếng Anh

Mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện của sinh viên trong học tập tiếng Anh mang tính phức hợp, không đơn thuần được xác định theo chiều hướng tích cực hoặc tiêu cực mà phụ thuộc đáng kể vào cách thức người học tương tác với công nghệ. Khi được sử dụng như một công cụ hỗ trợ nhận thức, ChatGPT có thể tạo điều kiện để sinh viên tiếp cận nhiều góc nhìn, nhận diện những hạn chế trong lập luận và xem xét các phương án diễn đạt khác nhau. Đặc biệt, trong các hoạt động đọc hiểu, viết học thuật và thảo luận bằng tiếng Anh, việc phân tích, đối chiếu và phản biện những nội dung do ChatGPT tạo ra có thể trở thành cơ hội rèn luyện tư duy phản biện. Nghiên cứu của Yin và Dou (2025) trên 250 sinh viên học tiếng Anh như một ngoại ngữ ghi nhận sự cải thiện đáng kể ở các khía cạnh tư duy phản biện thể hiện qua bài viết sau chương trình can thiệp có sử dụng ChatGPT.

Mặc dù thiết kế nghiên cứu chưa cho phép khẳng định chắc chắn tác động nhân quả, kết quả này gợi mở tiềm năng của AI trong việc hỗ trợ phát triển tư duy phản biện khi được tích hợp vào các hoạt động học tập có định hướng. Theo đó, sự hỗ trợ của ChatGPT không nhất thiết làm suy giảm tính độc lập trong nhận thức, mà có thể tạo ra những điều kiện thuận lợi để người học mở rộng và hoàn thiện quá trình tư duy.

Ở chiều ngược lại, sự phụ thuộc quá mức vào ChatGPT có thể làm hạn chế cơ hội thực hành những thao tác nhận thức cần thiết để hình thành và phát triển tư duy phản biện. Khi sinh viên thường xuyên giao phó cho AI việc xây dựng luận điểm, lựa chọn bằng chứng, tổ chức lập luận hoặc đánh giá nội dung, quá trình học tập có nguy cơ chuyển từ chủ động kiến tạo tri thức sang tiếp nhận và sử dụng những sản phẩm có sẵn. Trong học tập tiếng Anh, điều này đặc biệt đáng lưu ý bởi việc phát triển năng lực ngôn ngữ không chỉ đòi hỏi sử dụng chính xác từ vựng và cấu trúc ngữ pháp mà còn gắn với khả năng diễn giải, lập luận, đánh giá và bảo vệ quan điểm bằng ngôn ngữ đích. Tổng quan hệ thống của Zhai và cộng sự (2024) chỉ ra rằng sự phụ thuộc quá mức vào các hệ thống AI đối thoại có thể tiềm ẩn những bất lợi đối với tư duy phản biện, tư duy phân tích và năng lực ra quyết định, nhất là khi người học tiếp nhận thông tin do AI tạo ra mà thiếu sự kiểm chứng. Tuy nhiên, những nguy cơ này không đồng nghĩa với việc sự phụ thuộc vào ChatGPT tất yếu dẫn đến suy giảm tư duy phản biện, mà cho thấy khả năng xuất hiện những hệ quả bất lợi khi công nghệ dần thay thế các hoạt động nhận thức vốn cần được thực hiện bởi chính người học.

Đáng chú ý, mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và tư duy phản biện còn chịu sự chi phối của mục đích sử dụng, năng lực đánh giá thông tin và mức độ tự chủ trong học tập. Nghiên cứu của Stojanov và cộng sự (2024) cho thấy những nhóm sinh viên có mức độ phụ thuộc tương đối cao vào ChatGPT không nhất thiết sử dụng công cụ này một cách thiếu phản biện; ngược lại, sự khác biệt đáng kể xuất hiện giữa nhóm sử dụng AI để tìm kiếm, phát triển kiến thức và nhóm chủ yếu giao phó nhiệm vụ học tập cho công nghệ. Mặc dù nghiên cứu này đánh giá hành vi sử dụng ChatGPT có tính phản biện dựa trên tự báo cáo, thay vì trực tiếp đo lường năng lực tư duy phản biện, kết quả vẫn cho thấy sự cần thiết phải xem xét bản chất của sự phụ thuộc thay vì chỉ dựa vào mức độ sử dụng. Từ đó, có thể nhận định rằng yếu tố quyết định không chỉ là sinh viên phụ thuộc vào ChatGPT đến mức nào, mà quan trọng hơn là họ còn duy trì được bao nhiêu quyền chủ động trong quá trình phân tích, đánh giá và kiến tạo tri thức. Vì vậy, mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện cần được tiếp cận theo hướng đa chiều, trong đó khả năng kiểm chứng thông tin, chủ động lập luận và tự điều chỉnh hoạt động học tập giữ vai trò quan trọng đối với việc khai thác giá trị giáo dục của công nghệ.

3.4. Định hướng sử dụng ChatGPT nhằm phát triển năng lực tư duy phản biện trong học tập tiếng Anh của sinh viên

Để khai thác hiệu quả ChatGPT trong học tập tiếng Anh, cần định hướng việc sử dụng công nghệ theo nguyên tắc hỗ trợ thay vì thay thế hoạt động tư duy của người học. Trước hết, sinh viên cần được nâng cao nhận thức về vai trò, khả năng và những giới hạn của ChatGPT, đặc biệt là nguy cơ tiếp nhận thông tin thiếu chính xác hoặc phụ thuộc vào các nội dung được tạo lập sẵn. Việc sử dụng ChatGPT nên gắn với những mục tiêu học tập cụ thể, khuyến khích sinh viên chủ động hình thành ý tưởng, xây dựng lập luận và đưa ra nhận định trước khi tham khảo phản hồi từ AI. Trong các hoạt động đọc hiểu, viết học thuật và giao tiếp tiếng Anh, ChatGPT có thể được khai thác như một công cụ gợi mở vấn đề, cung cấp quan điểm đối lập hoặc đề xuất phương án diễn đạt, qua đó tạo điều kiện để người học thực hành phân tích, so sánh, đánh giá và bảo vệ quan điểm cá nhân.

Bên cạnh đó, giảng viên giữ vai trò quan trọng trong việc thiết kế và tổ chức các hoạt động học tập tích hợp ChatGPT theo hướng phát triển tư duy phản biện. Thay vì chỉ đánh giá sản phẩm cuối cùng, cần chú trọng quá trình hình thành ý tưởng, lựa chọn bằng chứng, xây dựng lập luận và điều chỉnh nội dung của sinh viên. Các nhiệm vụ học tập có thể yêu cầu người học phân tích độ tin cậy của câu trả lời do ChatGPT cung cấp, phát hiện những lập luận thiếu thuyết phục, đối chiếu thông tin với nguồn học liệu đáng tin cậy hoặc phản biện các quan điểm do AI đề xuất. Đồng thời, cần xây dựng tiêu chí đánh giá đề cao tính độc lập trong tư duy, khả năng lý giải và trách nhiệm của sinh viên đối với sản phẩm học tập, từ đó hạn chế xu hướng sử dụng ChatGPT như một phương tiện hoàn thành nhiệm vụ thay cho quá trình học tập thực chất.

Về lâu dài, việc phát triển năng lực tư duy phản biện trong môi trường học tập có sự hỗ trợ của AI cần gắn với bồi dưỡng năng lực số, khả năng tự điều chỉnh học tập và văn hóa sử dụng công nghệ có trách nhiệm. Các cơ sở giáo dục đại học cần có hướng dẫn phù hợp về phạm vi sử dụng ChatGPT, yêu cầu minh bạch trong khai thác AI và phương pháp đánh giá năng lực người học. Quan trọng hơn, cần hình thành thói quen đặt câu hỏi, kiểm chứng thông tin và phản tư về quá trình học tập, giúp sinh viên chuyển từ tiếp nhận thụ động sang tương tác có chọn lọc với công nghệ. Theo đó, mục tiêu giáo dục không phải là hạn chế việc tiếp cận ChatGPT, mà là bảo đảm sinh viên duy trì quyền tự chủ nhận thức, phát huy khả năng tư duy độc lập và sử dụng AI như một phương tiện hỗ trợ phát triển năng lực ngôn ngữ gắn với tư duy phản biện.

IV. KẾT LUẬN

Sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện của sinh viên trong học tập tiếng Anh có mối quan hệ phức hợp, chịu sự chi phối của mục đích, cách thức sử dụng công nghệ và mức độ tự chủ nhận thức của người học. Trên cơ sở tổng hợp và phân tích các nghiên cứu liên quan, bài viết cho thấy ChatGPT có tiềm năng hỗ trợ phát triển tư duy phản biện thông qua việc cung cấp thông tin đa chiều, gợi mở lập luận và thúc đẩy quá trình đánh giá, phản tư. Tuy nhiên, sự phụ thuộc quá mức có thể làm hạn chế cơ hội rèn luyện khả năng phân tích, đánh giá và tư duy độc lập của sinh viên. Vì vậy, việc tích hợp ChatGPT vào học tập tiếng Anh cần được định hướng theo nguyên tắc hỗ trợ thay vì thay thế hoạt động nhận thức, đồng thời chú trọng phát triển năng lực số, khả năng tự điều chỉnh học tập và tư duy phản biện. Những phân tích lý luận này góp phần làm rõ vai trò của tính tự chủ nhận thức trong học tập có sự hỗ trợ của AI, đồng thời gợi mở hướng nghiên cứu thực nghiệm nhằm kiểm chứng mối quan hệ giữa sự phụ thuộc vào ChatGPT và năng lực tư duy phản biện trong các bối cảnh giáo dục cụ thể.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Du, Y., & Yuan, Y. (2026). Epistemic dependence in AI-mediated learning. AI & Society. https://doi.org/10.1007/s00146-026-03294-1

Dwyer, C. P., Hogan, M. J., & Stewart, I. (2014). An integrated critical thinking framework for the 21st century. Thinking Skills and Creativity, 12, 43–52. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2013.12.004

Hu, Y., & Saleem, A. (2023). Insight from the association between critical thinking and English argumentative writing: Catering to English learners' writing ability. PeerJ, 11, e16435. https://doi.org/10.7717/peerj.16435

Kohnke, L., Moorhouse, B. L., & Zou, D. (2023). ChatGPT for language teaching and learning. RELC Journal, 54(2), 537–550. https://doi.org/10.1177/00336882231162868

Moradi, H. (2025). Integrating AI in higher education: Factors influencing ChatGPT acceptance among Chinese university EFL students. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 22, Article 30. https://doi.org/10.1186/s41239-025-00530-4

Risko, E. F., & Gilbert, S. J. (2016). Cognitive offloading. Trends in Cognitive Sciences, 20(9), 676–688. https://doi.org/10.1016/j.tics.2016.07.002

Stojanov, A., Liu, Q., & Koh, J. H. L. (2024). University students' self-reported reliance on ChatGPT for learning: A latent profile analysis. Computers and Education: Artificial Intelligence, 6, 100243. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100243

Yin, X., & Dou, K. (2025). An AI-assisted critical thinking intervention to enhance undergraduate EFL learners' writing proficiency. Studies in Educational Evaluation, 86, 101480. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2025.101480

Zhai, C., Wibowo, S., & Li, L. D. (2024). The effects of over-reliance on AI dialogue systems on students' cognitive abilities: A systematic review. Smart Learning Environments, 11, Article 28. https://doi.org/10.1186/s40561-024-00316-7